

În zilele de 17 și 18 octombrie 2024, la București s-au desfășurat lucrările conferinței „Stăpânirea în istoria dreptului românesc. Continuitate și schimbare în practicile socio-juridice și în formele discursive privind proprietatea”, sub egida Universității din București (în particular a Facultății de Istorie), a Institutului de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române (prin intermediul Grupului de Cercetări pentru Studiul Istoriei Dreptului) și al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu (Facultatea de Drept). Persoanele care s-au ocupat efectiv cu organizarea manifestării au fost Andrei Florin Sora de la Facultatea de Istorie și Oana Rizescu de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”. Au participat, în ideea unei abordări din mai multe perspective conceptuale și metodologice, istorici, juriști, lingviști, comunicările acoperind în general evul mediu, perioada modernă și cea contemporană.

Multiperspectivitatea s-a regăsit în însăși maniera de interpretare a stăpânirii, ca stăpânire asupra teritoriului și drept de proprietate, ca exercițiu al puterii publice sau ca principiu activ în relațiile sociale. Desigur, așa cum se întâmplă în astfel de împrejurări, nici comunicările, nici intervențiile pe marginea lor nu s-au situat la același nivel. Ni s-a părut de semnalat, mai întâi, comunicarea lui Nicolae Mihai (Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolaescu-Plopșor”, din Craiova), *Vocabularul „stăpânirii” la 1848. Studiu de caz asupra Valahiei*, consacrată în fond practicilor discursive și receptării sociale a noilor principii revoluționare într-un context preponderent rural și arhaic. De asemenea, deși mai degrabă expositive decât analitice, am reținut pentru materialul informativ prezentat comunicarea cu doi autori: Daniel Cain, Ștefan Dorondel (Institutul de Studii Sud-Est Europene, din București), *„Natură ieftină”, stat și proprietate în secolul al XIX-lea și începutul secolului XX*, cu privire la stăpânirea pământului în zona cu geografie fluctuantă a Dunării, respectiv comunicarea Diane Botău (Facultatea de Drept, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca), *Teritoriul de stat: variabile, constante, confuzii. De la dreptul roman al proprietății, la suveranitatea absolută și la deteritorializarea (post)modernă*, care a identificat, din perspectiva dreptului internațional și a dreptului mediului, o serie de factori în măsură să pună în cauză concepția juridico-politică tradițională a legăturii dintre exercitarea suveranității și controlul asupra teritoriului. O scădere a reprezentat-o participarea lui Manuel Guțan (Facultatea de Drept a Universității „Lucian Blaga, Sibiu), sub titlul *„Noi suntem români, noi suntem români, noi suntem aici în veci stăpâni”!*, în spiritul tezist al „revizionismului” din ultimele decenii a cărui miză declarată sau nedeclarată este compromiterea elaborării instituționale a statului-națiune. De aici insistența asupra unei așa-zise concepții etniciste a statului și teritoriului, în antiteză cu o presupusă viziune constituțională a „națiunii civice”. Această concepție etnicistă autorul o regăsea, de pildă, în interdicția „iliberală” din Constituția adoptată în 1866, privind colonizarea teritoriului țării cu populație de gintă străină.

Împrejurarea că un jurist ignoră experiența istorică efectivă, care era de natură să-i arate că nicăieri în epocă nu a fost formulată o viziune eminamente civică în legătură cu națiunea, adică o viziune abstractă fără vreo referire la etnie, limbă, interese, tradiții sau alte elemente de identificare concretă și particulară, poate fi la limită explicabilă. Nu însă același lucru se poate spune și în legătură cu lipsa proprietății termenilor, a se vedea folosirea greșită a termenului „iliberalism”. Se pare că autorul nu știe că „iliberalismul” desemnează o direcție sau orientare politică populistă, așadar cu adresabilitate de masă, exact la antipodul a ceea ce au decis legiuitorii în 1866. Constituția din 1866 apare eventual ca oligarhică, sau corespunzând liberalismului clasic, elitist. Dacă ținem seama că „iliberalismul” este alocat astăzi tendințelor suveraniste, invocarea sa traduce tocmai subtextul polemic al „revizionismului” la care am făcut referire.

Dincolo însă de evaluarea comunicărilor și a intervențiilor, este de apreciat maniera în care s-au purtat discuțiile, adică una urbană și fără animozitate personală, chiar și atunci când, ocazional, s-au strecurat inclusiv ironii la adresa unora dintre vorbitori. Singura sugestie pe care am face-o în final organizatorilor, dacă doresc să continue colaborarea în acest format, ar fi să opereze o selecție mai riguroasă a participanților, pentru ca toate comunicările să se subsumeze într-adevăr tematicii propuse spre dezbatere.

Alexandru Mamina